

ПРОФЕСОРСКИЯТ РОМАН – ЕДНО НОВО ЯВЛЕНИЕ В БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Проф. д.ф.н. Милена Кирова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията представя едно явление, което до този момент не е било обект на самостоятелно и системно изследване в българското литературознание. Като проследява развитието на българския роман през последните три десетилетия, тя извежда присъствието на една сравнително хомогенна група от произведения, които споделят общи литературни характеристики и начини на комуникация с читателската аудитория. Чрез систематизиране и обобщаване на наблюденията върху повече от десет романа, написани от университетски преподаватели в България, тя успява да дефинира няколко специфични черти, които са общи за тях. Явлението *професорски роман* е разгледано накратко в историческия контекст на неговото възникване през 19. век и по-подробно – като ефект и следствие от развитието на постмодернизма в България от края на 20. век досега. На фокус са поставени романите, публикувани най-скоро, включително през 2022 година.

Ключови думи: българска литература; професорски роман; постмодернизъм; учени писатели

Вече няма съмнение, че откъм края на предходния век в българската литература се надигна, и продължава да се надига, едно ново явление – *професорският роман*. Опитах се да намеря началото му назад – някъде в историята, ако не чак в традициите на българската литература. Стигнах до сецесионната проза на Николай Райнов, създадена век по-рано – тя демонстрира пространни знания в областите на историята, философията, литературата и изкуството. Само че дали мистицизмът и теософията, в които са окъпани тези знания, могат да бъдат разбрани като наука? А и никой не е използвал термина за един или друг от романите на Райнов, при все че отдавна е съществувал във времето на техните публикации. Погледът към втората половина на XX век също не впечатлява с множество резултати. Най-близо до характеристиките на професорския роман изглежда историческата проза на Вера Мутафчиева, особено нейният най-известен роман „Случаят Джем“ (1967). Затова пък през последните два десетина години употребата на термина зачести.

В първия случай, на който попаднах, Борис Минков пише за романа „Елените“ от Светлозар Игов (1998): „И наистина, „Елените“ може да бъде наречен професорски роман, по който би могъл да се провежда изпит, защото е зареден с цитати, които относително лесно могат да бъдат разчетени“¹. Вече в началото на новия век излиза големият роман „Девети“ на Анчо Калоянов (2003). Антония Велкова-Гайдарджиева недвусмислено го определя като професорски роман, защото представлява „една текстуална мрежа от стилове, реминисценции, почерци, биографични реконструкции, мълчаливи диалози, културни цитати“ (Velkova-Gajdardzhieva 2004, p. 16). Само две години по-късно се появяват „Изгубените магарета“ на Валери Стефанов (2005). По този повод Георги Каприев говори за „професорска проза“, чиято „задължителна и неизбежна отличаваща специфика е сериозно овладяната ерудиция“ (Kapriev 2006, p. 3).

Всички критици използват термина *професорски роман* като саморазбиращо се понятие, но в действителност не успях да открия някаква дефиниция или друг вариант на теоретично представяне в българското литературознание. По-лошото е, че фразата няма превод на основни езици като английски и френски. Затова ще си позволя да направя малък исторически екскурс, който ще ни помогне да видим явлението тъкмо в неговия български и днешен контекст.

Названието *Professorenroman* се появява във връзка с един нов тип исторически романи, придобили голяма популярност през втората половина на XIX век. Тези произведения били написани от професионални познавачи (университетски професори) на Древния свят, главно в Египет и стара Германия (наричат ги още *археологически романи*). Всички те имали литературен, най-често приключенски, сюжет с фикционални герои, но действието било разположено в обстановка, описана с максимална историческа точност и в педантични детайли (техен далечен наследник ще стане поредицата от филми за Индиана Джоунс). Този подход очевидно допаднал на публиката, вече подготвена от бързото развитие на историческата наука, националната държава и национализма в онази епоха. Комбинацията от фикция и „сигурно“ знание ще се превърне в най-упоритата характеристика на професорския роман, нещо като запазена марка, устояла на всички превратности.

В английското литературознание около края на XIX век новият жанр² придобил пейоративен оттенък; може би затова и неговото название си останало на немски език³. Твърде „немски“ изглеждали бледите характери и нагласените обстоятелства, надмощието на знанието над въображението и липсата на индивидуалност в белетристичния стил. И все пак тъкмо британската литература съживява и осъвременява този вече прашасал жанр около средата на 20. век. Неговият ренесанс започва с Айрис Мърдок (професор в Оксфорд) и произведения като „Под мрежата“ и „Черният принц“. Просве-

тителското минало на жанра е напълно забравено, когато един след друг се появяват забележителните романи на Джон Роналд Руел Толкин (водещ британски езиковед и фолклорист със сериозни изследвания върху древни епоси като „Калевала“ и „Беульф“), Уилям Голдинг (преподавател по английски език), Джон Фаулз (преподавател по философия). С творби като „Колекционерът“ и „Жената на френския лейтенант“, вече към края на 60-те години, Фаулз пристъпва в полето на постмодернизма (многобройни алюзии към готически и викториански романи, игрова ирония и т.н.). Следват автори, които познаваме по-добре: Хорхе Луис Борхес, Умберто Еко, Милорад Павич.

На този фон – какво се случва (и) в българската литература?

Най-напред трябва да различим три посоки на „професорското“ присъствие.

– Наблюдаваме небивал и неподозиран разцвет на писателските амбиции сред нашите академични преподаватели. Абсурдно е да направя списък на всички преподаватели писатели от последните двайсет години, затова ще предложа показателна извадка чрез тези, които са публикували романи през 2022 г., при това без претенцията, че не съм пропуснала някого: Иван Станков, Любомир Халачев, Иван Добчев, Тодор П. Тодоров, Емилия Дворянова, Даниел Вълчев, Албена Стамболова, Кристина Димитрова, Жюстин Томс; изкушена съм да добавя Иван Младенов с книга, излязла само четири месеца преди началото на тази година. Не всички от изброените автори пишат романи, които могат да бъдат назовани „професорски“. Затова пък има множество други, които са овладели подхода на знанието, без да бъдат професионално подготвени в някаква област, просто с търпение и добра мотивация.

– На второ място трябва да се поставят книгите с герои професори или просто университетски преподаватели. Вярно е, че все още нямаме кампус романи, може би защото нямаме и кампуси от американски вид, но все пак има герои, белязани с академично присъствие. (Вече започнах да илюстрирам твърденията си с примери от изминалата година. Ще продължа да го правя, защото романовата продукция на 2022 е специална. От една страна, тя е обобщаващо представителна за пътя, по който е тръгнала българската литература през новия век; от друга страна – показателна за появата на нови тенденции, които навярно ще продължават да се развиват. Да не говорим за това, че броят на издадените нови романи от български автори е внушителен; аз поне прочетох около четиридесет, но като цяло, трябва да са били някъде между петдесет и шейсет.) Пример за герой професор в един непрофесорски роман е Павел Ананиев, професор по история от романа „Объркани в свободата“ на Владимир Зарев. В западната традиция героите професори обикновено са разположени в университетска среда (т.нар. *университетски роман*). Академичното присъствие на проф. Ананиев е сведено до неговата

крилата фраза „Остаряват всички жени с изключение на студентките от първи курс“.

– Все пак, от 90-те години насам, се е натрупала внушителна група от същински представители на професорския роман. Тя включва типични и (често) добре написани произведения като „Елените“ на Св. Игов, „Девети“ на А. Калоянов, „Писма до Егина“ от Николай Гочев, „Изгубените магарета“, „Любовни истории от Вавилонската библиотека“, „Жените са спомен от мрака“ и „Слепият градинар“ от В. Стефанов, „Биографии на отрепки“ от Симеон Янев, „Презапис или Другият куфар“ на Борис Минков, „Раз/сдвоение“ на Иван Младенов. През 2022 се появяват два такива романа: „Неделният продавач на книги“ от Даниел Вълчев и „Дневник на артиста“ от Албена Стамболова; ще ги представя накратко, за да се видят промените в спецификата на целия жанр.

„Дневник на артиста“ израства върху професионалната подготовка на човек с докторат в областта на семиотиката и психоанализата, преподавал в Сорбоната, днес специализиран консултант към НБУ. Той попада в следите на една сравнително слаба традиция, начената в българския роман преди стотина години, която е останала почти невидима, затова бих искала да я представя с няколко думи. Родена е още през XIX век с романтическата интерпретация на твореца като фигура с трансгресивен характер, трагично разпъната между този (скупен, отблъскващ, посредствен) и някакъв друг (ту божествено извисен, ту демонично страшен) свят, и нерядко избухва в *сюжети на лудостта*. (Използвам метафора, която включва и други видове екстатична психосоматика като пиянството, сексуалната невъздържаност и пр.). Началото на тази линия в българската литература изобщо е поставено с философските поеми на Пенчо Славейков. Като знаем обаче трезвия практицизъм, специфичен за по-голямата част от родните ни писатели, едва ли бихме могли да очакваме много романи на подобна тематика. И все пак ги има, макар че не са се радвали на особена популярност в нито една епоха, а нерядко дори са оставали непубликувани. Такъв е случаят с „Бездна“ на Кирил Христов – роман със силни автобиографични проекции, който разказва тъмния хаос на сексуалната ненаситност. Завършен в Лайпциг през 1926 г., той е публикуван чак в края на XX век (1995). Или „Роман за един пияница“ от Хаим Оливер, излязъл на бял свят през 2017 г., близо четири десетилетия, след като е бил написан. Неговият главен герой е талантилив кинорежисьор и сценарист, за когото алкохолното опиянение се превръща в илюзорно спасение колкото от невъзможността да се пребори с външните обстоятелства, толкова и от неуспеха да надскочи собствените си задръжки, правейки филм, наречен „Жажда“. Разбираемо за времето на държавния комунизъм, романът излъчва силно дидактично послание, но все пак е бил отхвърлен от две издателства и прибран в дълбокото чекмедже.

„Дневник на артиста“ от А. Стамболова се вписва в тази крехка традиция. Младият даровит скулптор Манол изгубва родителите си – събитие, което би било травматично за всеки човек. Само че Манол не следва „нормалния“ път и пресича границата към лудостта. Неговата психика се оказва необратимо разстроена от тежкото и болезнено детство, обременено с неподходящи родители. След смъртта им младият мъж се сблъсква с непосилната задача да победи меланхолията и надживее траура, като се примири с грозното в поведението на хората, които е обичал-и-мразил до този момент. Психическото разстройство го води към дълъг процес на терапия, в който е длъжен да води дневник. Монологичният наратив разгръща бездната на човешката психика, в която тече неспирна война между деструктивната мощ на нагоните и съзидателните амбиции на съзнанието⁴. Професионално подготвена в областта на психоанализата, авторката наднича в тъмното, разпитва хаоса с помощта на класически отработени символи, архетипни формули и културни препратки.

Достъпът до текста е съзнателно затруднен в опит да се възпроизведе медицинската представа за начина, по който мисли психотичният пациент. Читателят също е длъжен да бъде в някаква степен „академичен“, ако иска да общува пълноценно с този роман. Като добавим следите на сецесиона от декадентски романи като „Обратно“ и „Портретът на Дориан Грей“, става ясно, че „Дневник на артиста“ има своята малка, бутикова публика и е написан с копнеж по някакво бъдеще, което не е третото десетилетие на нашия век. И все пак „Дневник на артиста“ не е най-трудният сред професорските романи от последните две години. Още по-труден, до непробиваемост, е почеркът на Иван Младенов в „Раз/слоение“. Авторът не просто запраща читателя в хаос от философски представи, но допълнително провокира неговото търпение с изкуствено конструиран синтаксис, който сам оприличава на „нещо като легнал полицаи – да предупреди, че това не е леко четиво [...] не е книга за четене в метрото“⁵.

Вторият професорски роман, публикуван през 2022 г., е „Неделният продавач на книги“ от Даниел Вълчев. Неговият автор е достатъчно популярен, ако не толкова като учен правист, то поне като министър на българската просвета. „Неделният продавач“ е образцов представител на съвременния професорски роман: нищо не му липсва и дори има неща, които биха подхождали и на другите книги от този жанр. Например стилното и луксозно издание с необичайно ясен и едър шрифт, сякаш авторът е предвидил, че неговите читатели ще бъдат хора, чието зрение вече отслабва от четенето на много книги.

Героят, който свързва и движи цялото действие, е професор, преподавател по философия на правото, и то не в някакъв Софийски университет, а в Сорбоната. От Париж той пристига, макар и без голяма охота, във Варна,

за да търси своя изчезнал брат. Принуденото пътуване постепенно ще се превърне в пътешествие по следите на изгубеното време и ще завърши с инициация в онзи вид знание, който не се преподава никъде по света. Криминалната нишка в сюжета е сплетена с романтично приключение, философски трактат и есеистични разсъждения върху литературни творби. Но най-професорското в този роман се оказва фактът, че не професорът е неговият главен герой, а Книгите: книги, които някога е прочел в своите детство и младост, като „Малкият принц“, „Десет малки негръчета“, „Нощ във Византия“, „Герой на нашето време“. В сюжета са втъкани и много знания: от право и философия до висша математика. Малко „мистъри“ помага на автора да усети присъствието на друго измерение, в което битува нашият свят; поставени са въпроси, каквито никой век не разреши: за смисъла на човешкото съществуване, за свободата на личния избор, за отношенията между личния избор и нравствената отговорност към другите хора. Амбицията да се разгърне текст-ветрило от знания, увлича докъм средата, после започва да натежава. Романът обаче не разчита на широката публика. Той се старее да спечели своя аудитория от приятели, почитатели и (евентуално) колеги, но пък това важи за почти всички романи от същия вид.

След всичко, което казах дотук (без то да бъде всичко, което би могло да се каже по тази тема), ще се опитам да обобща най-характерните особености на явлението *професорски роман* от края на XX век досега.

Маркерът *професорски* вече не може да бъде задължителен в буквалния смисъл. Едно, защото думата *професор* означава просто преподавател в някои страни, друго – защото системата на академичните длъжности е много динамична (днешният асистент е утрешен професор) и литературната история не може да води регистър на тези промени. Практиката показва, че даже в тесните граници на времето, за което пиша, има автори с различни степени и позиции, както и такива, които са се придвижили „нагоре“. Затова и терминът *професорски* трябва да бъде разбиран по-широко, като подвижна принадлежност към някаква академична среда.

Професионалната ерудиция в някаква или някакви области на научно-но знание продължава да бъде водещата страна. Прави обаче впечатление, че много силно натежава знанието в сферата на хуманитарните и донякъде на обществените науки; границата между „знаещите“ и „пишещите“ в тези области все повече изтънява. Това донякъде обяснява и пристрастието към есеистични разсъждения, с които обрества скелетът на сюжета и които на практика отегчават по-големия брой читатели.

Като се има предвид професионалната принадлежност на авторите, може да се очаква, че техните произведения ще бъдат „сериозни“ и прицелени в онова, което доскоро наричахме „висока литература“. Безспорно има и такива романи, те дори се увеличили в последно време. По-голямата част оба-

че се опитват да популяризират своето знание в матрицата (или матриците) на някакъв жанров сюжет. Тази тенденция не е нова, нека си спомним „археологическите“ романи на XIX век. След „Колекционерът“ на Фаулз обаче развлекателното става от все по-постмодерен вид; традиционният авантюрен разказ се смесва с други и все така „несериозни“ модели на популярното четиво: криминален, фентъзи, мистъри, хорър и т.н., дори парапсихологията излезе на дневен ред.

Това повдига въпроса за рецептивната ситуация на тези романи. Някои от тях очевидно не искат да бъдат прочетени от широката публика на „профаните“ и саможертвено бранят идеята за самозадоволителна елитарност на академичния интелект. По-голямата част обаче се стремят към разумен компромис: знание за всеки, който би посегнал към него. (По-важно е да има читатели, които искат да знаят нещо, отколкото книги, които не искат да знаят нищо за тези, които и без туй не знаят достатъчно.) Колко голяма е публиката на умерено-професорските романи, това никой не може да каже със сигурност. Предполагам, че всеки автор има свой относително постоянен кръг от читатели почитатели. Но това означава, че професорските романи се пишат най-вече, ако не и само, за консумация в позната/родна среда. Опитвах се да намеря случай, в който някой от тях е бил публикуван в чужбина. Не намерих; възможно е да греша, но дори и така, преводът сам по себе си не означава успех. Има обаче и отклонения от общото правило, бих искала да разкажа един особен случай, който стои далече от всички романи, изброени дотук.

Владимир Караджов е главен асистент, доктор по икономическа и социална география в Югозападния университет. През 2017 г. той проучва историята на кафето в световен план и публикува книга, озаглавена „Етиопска приказка“. Изчел е множество забравени документи, боравил е само с научно доказани факти, но разказва в приказен сюжет и с най-популярен език. Книгата (медиите бързо ще започнат да я наричат роман заради нейните сто и дваайсет страници) бързо печели популярност сред широката публика. Тогава авторът предприема действия, в които виждам някакъв просветителски радикализъм и по възрожденски амбициозен замах. Той наема най-добрите възможни преводачи (професори и доценти!) на френски, немски, английски и испански език. За редактори на тяхната работа намира скъпо платени (за българския стандарт) чуждестранни специалисти, за „да не се усеща, че е преведен роман“⁶. Цялата тази дейност му отнема много енергия и финансови средства; за всеки един от преводите е отделил, както твърди сам, средства „колкото да си купиш кола на старо, прибително“. Появяват се четири български книги в електронен формат, на четири различни езика, успешно продавани в „Амазон“, а Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ обявява книгата за рекордьор по преводи сред българските заглавия в рамките на една календарна година (2018); това сякаш е повече от най-доброто постижение на Георги Господинов.

Окуражен от успеха на първата книга, д-р Караджов публикува втора подобна – „Океанска приказка“ (300 стр.), този път върху пътя на ванилията (една от трите най-скъпи подправки в света) от едно малко мексиканско племе през трудните опити да бъде опитомена в Европа до неочакваното решение след цели двеста години. Тази книга е същински географски роман с напълно достоверна историческа и биологическа информация, допълнително подкрепена с над сто енциклопедични бележки под линия и гарантирана с три месеца работа на научния консултант – доцент по ботаника⁷. Приказка с научен консултант, това наистина е откритие, но и цялата трансформация на професорския роман в професорска приказка е ярък жест с неолиберален характер. Преводното битие на двете книги може да бъде образцов пример за онази тенденция в идеите за световна литература, която фаворизира циркулацията на превода за сметка на класическите литературни качества.

Оставям Владимир Караджов на неговото обещание да направи цяла поредица с „географски приказки“, и се връщам към характеристиката на цялостното явление. По-горе открехнах чекмеджето с постмодернизма, защото без него – като примери, възпитание и влияние в края на XX век – едва ли днес щеше да съществува в честотата и вида, които го правят явление.

Трудно е да се надцени влиянието, което оказва Умберто Еко. „Името на розата“ се появява на български още през 1985 г., а славата му е вече подготвена от една статия на Никола Георгиев, която го анализира тъкмо като образец на постмодерен роман през 1983 година. Скоро след излизането Ивайло Знеполски разчепква семиотичната тъкан на текста, следва семинар на Цочо Бояджиев... изобщо професорите са тези, които инициират култа към Еко в България. Неслучайно, когато се представя „Елените“ на Св. Игов, някой подхвърля името Умберто Иго. От 1989 г. започват преводите на Борхес, при това ударно – с „Вавилонската библиотека“; все така със зората на демокрацията пристига и „Хазарски речник“ на Павич. И професорски, и епитоми на постмодерното, преводните романи посочиха пътя и развързаха смелостта да се прескочат доскоро твърдите граници на представите за наука. „Именно белетристиката дава свобода, която не достига на сухия свят на фактите и съжденията“, казва Ив. Младенов в интервюто за „Раз/сдвоение“. Във философията и литературознанието няма чак толкова „факти и сухи съждения“, но все пак професорите писатели са преобладаващо хуманитаристи, „по рождение“ пленници на желанието да изразяват своето мнение.

Постмодерният генезис на професорския роман може да бъде обсъден в различни аспекти, тук ще спомена само два от най-видимите сред тях: конструкцията и поетиката на текста. Почти всички автори търсят начи-

ни да надхвърлят условностите на жанра, но най-вече хуманитаристите се опиват от възможността да огъват границите на жанра до степен, в която само тяхната дума решава що е роман. Поетиката, както може да се очаква, включва пълния арсенал от познатите ни постмодерни похвати. Академичното знание се развихря в игри на мистификация, пародия и транстекстуални препратки; текстовете изобилстват с явни и скрити цитати, жонглират с фактите на науки, които познаваме като точни. Няма смисъл да изброявам всички похвати, техният инвентар е голям, но не и безкраен. Колкото до индивидуалността на отделния почерк, тя е кодирана по-скоро в комбинацията, която всеки автор прави за себе си. Както го казва в едно изповедно изречение Св. Игов: „Толкова много съм чел и толкова влияния съм изпитал, че накрая заприличах на себе си“ (Igov 2014). А въпросът, който остава без отговор, е докога ще бъде актуална тази игра на себе си и какво е/има ли бъдеще професорският роман в по-късните десетилетия на XXI век?

БЕЛЕЖКИ

1. Това изследване е финансирано от Европейския съюз – NextGenerationEU, чрез Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, проект SUMMIT BG-RRP-2.004-0008-C01
2. Минков, Б. Българската белетристика на 90-те – публикация в сайта *Грозни пеликани* от 2000 г., по-късно включена в Минков 2003, с. 43 – 54. Св. Игов, както изглежда, се е засегнал от това определение, което най-вероятно не е отговаряло на неговите амбиции. Все пак (и съвсем по професорски) добавя, че в текста са кодирани голям брой цитати („книгата ми гъмжи от цитати“), повечето от които изобщо не са „лесни за откриване“ (Igov 2014).
3. Използвам термина *жанр* заради неговата краткост, но точното название трябва да бъде *поджанрова разновидност*.
4. Англичаните лесно пропуснали, че първите „учени“ романи всъщност били измислени от лорд Едуард Бълуър Литън още през 30-те години на XIX в; най-голямо влияние върху немските професори оказал и най-известният между тях – „Последните дни на Помпей“ (1834). В англоезичната (да не забравяме американската) и по-късно във френската литература се развиват поджанрови форми, които на пръв поглед, но само на пръв поглед, могат да имат нещо общо с професорския роман, например *университетски роман* и близкия до него *кампус роман*. Руското литературознание обаче използва немския термин в честен превод – *профессорский роман*, откъдето най-вероятно сме го взели и ние.
5. Повечето романи на лудостта са написани в първо лице – похват, който

има задачата да направи разказа „автентичен“, поне в представите на неговия автор и на онези (почти всички) читатели, които нямат реален опит в този вид преживяване. Повествованието е най-често накъсано, разхвърляно и задъхано в опит да успореди мисленето на психично болен човек.

6. Иван Младенов в интервю за БНР от м. октомври 2021 година.
7. Разказвам историята с подробности, които чух от самия автор по Хоризонт на 13. 12. 2018 г.
8. „Океанска приказка“ е публикуван през 2021 година. Само за четири дни продажбите го нареждат на пето място в седмичната класация на „Хеликон“. В електронен формат става една от десетте най-продавани книги за месеца (виж официалния сайт на ЮЗУ).

ЛИТЕРАТУРА

- ВЕЛКОВА-ГАЙДАРДЖИЕВА, А. 2004. „Девети“, или за опита да се живее с истините за Девети. *Литературен вестник*, N 21 (26.05 – 1.06 2004). ISSN 1310 – 9561.
- ИГОВ, С. 2014. За възникването на „Елените“. *LiterNet* N 6 (175) от 06. 07. 2014 г. [видяно на 26 декември 2023]. Достъпно на: <https://litenet.bg/publish/sigov/vytreshni-pejzazhi/elenite.htm>
- КАПРИЕВ, Г., 2006. Изгубен с магарета. *Култура*, N4 (2664).
- МИНКОВ, Б., 2003. *И нова, и българска*. Пловдив: Страница. ISBN 954-9824-26-8.

REFERENCES

- VELKOVA-GAJDARDZHIEVA, A. 2004. “Deveti”, ili za opita da se zhivee s istinite za Deveti. *Literaturen vestnik*, no. 21 (26.05 – 1.06 2004). ISSN 1310 – 9561.
- IGOV, S. 2014. Za vaznikvaneto na “Elenite”. *LiterNet* N 6 (175) 06. 07. 2014 г. [viewed December 26th 2023]. Available from: <https://litenet.bg/publish/sigov/vytreshni-pejzazhi/elenite.htm>
- KAPRIEV, G, 2006. Izguben s magareta. *Kultura*, N 4 (2664).
- MINKOV, B., 2003. *I nova, I balgarska*. Plovdiv:Stranitsa. ISBN 954-9824-26-8.

THE PROFESSORENROMAN – A NEW PHENOMENON IN BULGARIAN LITERATURE

Abstract. The article presents a phenomenon that until now has not been the subject of an independent and systematic study in Bulgarian literary studies. Tracing the development of the Bulgarian novel over the last three decades, it brings out the presence of a relatively homogeneous group of works that share common literary characteristics and ways of communicating with the reading audience. Systematizing and summarizing observations on more than ten novels published by contemporary Bulgarian writers, all of them university professors, the paper defines several specific features that are common to them. The phenomenon of the *Professorenroman* is examined briefly in the historical context of its emergence in the 19th century, and in more detail as an effect and consequence of the development of Postmodernism in Bulgaria since the end of the 20th century. Novels published most recently, including in 2022, are in focus.

Keywords: Bulgarian literature; Professorenroman; Postmodernism; prose writing academics

✉ **Prof. Milena Kirova, DSc.**

ORCID iD: 0009-0009-8769-9128

Sofia University

Department of Slavic Studies

15, Tsar Osvoboditel Blvd.

1505 Sofia, Bulgaria

E-mail: m.kirova@slav.uni-sofia.bg